

odvjetnik **DAMIR JELUŠIĆ**, dipl.iur.
Odvjetničko društvo Vukić, Jelušić,
Šulina, Stanković, Jurcan & Jabuka
Rijeka, Nikole Tesle 9/V-VI.
E-mail: immobilis@iskon.hr
Mob: 098 215983

REGULIRANJE OBVEZE PLAĆANJA RTV PRISTOJBE PREMA NOVOM ZAKONU O HRVATSKOJ RADIOTELEVIZIJI

1. UVOD

Člankom¹ nedavno publiciranim u ovom časopisu analizirali smo pitanje pravne osnove i razloga normativnog ustanovljenja obveze plaćanja RTV pristojbe Hrvatskoj radioteleviziji. U istom smo, među inim, ukazali i na brojne normativne manjkavosti proizlazeće iz reguliranja te obveze u Zakonu o hrvatskoj radioteleviziji² dajući pritom i neke prijedloge kako bi ta obveza *de lege ferenda* bila sveobuhvatnije i preciznije normirana posljedično čemu bi se oko tog pitanja generiralo manje dvojbi i različitih pravnih interpretacija nego što je to bilo do sada. Novi Zakon o hrvatskoj radioteleviziji³ koji je na snagu stupio 09. prosinca 2010., kudikamo ekstenzivniji u normiranju ove obveze, donosi brojne novine u reguliranju iste istodobno zadržavajući neka rješenja iz derogiranog ZHRT-a. Stoga ćemo u predmetnom članku prikazati nova zakonska rješenja komparirajući ih s onima iz *starog* Zakona iznoseći pritom naša promišljanja o (ne)kakvoći nove regulacije ove zakonske obveze.

2. SREDSTVA ZA RAD HRT-a

Glavom VI. Zakona, pod nazivom *Sredstva za rad*, propisano je da se djelatnost HRT-a financira javnim i komercijalnim prihodima⁴. Posrijedi je, dakle, i nadalje tzv. *mješoviti, hibridni* ili *dualistički* način financiranja HRT-a kao javne ustanove po kojem se dio rashoda javnog RTV servisa financira prihodima od pristojbe i/ili potporama iz državnog proračuna, a dio od oglasa, izvođačkih prava, donacija i slično. Sredstva koja HRT mjesečno upriličava osnovom pristojbe i sredstva iz državnog proračuna definirana su kao sredstva državne potpore koja se koriste sukladno pravilima o državnim potporama za javne radiodifuzijske usluge⁵. Korištenje ovih javnih izvora financiranja mora biti u skladu s Odlukom Vlade Republike

¹ Damir Jelušić, *Pravna osnova i razlozi propisivanja plaćanja RTV pristojbe HRT-u*, *Novi informator* br. 5844

² Zakon o hrvatskoj radioteleviziji (NN 25/03)

³ Zakon o hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10)

⁴ ZHRT, čl. 33/1.

⁵ ZHRT, čl. 33/2.

Hrvatske o objavljivanju Pravila o državnim potporama za javne radiodifuzijske usluge⁶. Sredstva za rad HRT-a čine imovinu HRT-a, a obuhvaćaju sredstva pribavljena od osnivača, dakle Republike Hrvatske koja svoja osnivačka prava ostvaruje preko Vlade⁷, sredstva stečena pružanjem usluga i prodajom proizvoda ili pribavljena iz drugih izvora, dakle komercijalnih prihoda, nekretnina i pokretnina, prava intelektualnog vlasništva, prava organizacija za radiodifuziju te inih imovinskih prava⁸.

3. PRISTOJBENI OBVEZNIK

Po dosadašnjem zakonskom rješenju pristojbeni obveznik bio je svaki vlasnik radio i/ili RTV prijamnika na području Republike Hrvatske. Ergo, obveza se temeljila na činjenici prava vlasništva nad radio i/ili RTV prijamnikom. Definicija po kojoj je svatko tko ima u vlasništvu ili posjedu radijski i televizijski prijamnik odnosno drugi uređaj za prijam radijskog ili audiovizualnog programa na području Republike Hrvatske koje je pokriveno prijenosnim signalom dužan HRT-u plaćati mjesečnu pristojbu osim ako Zakonom nije drukčije određeno⁹ donosi tri značajne novine. Prvo, pristojbena se obveza više ne bazira samo na činjenici prava vlasništva na prijamniku nego i na činjenici posjedovanja prijamnika. Drugim riječima, uz vlasnike sada su pristojbeni obveznici i posjednici prijamnika u slučaju kada ujedno nisu vlasnici. Drugo, pristojba se više ne plaća samo osnovom vlasništva/posjeda radio i/ili TV prijamnika već i osnovom vlasništva/posjeda nad inim uređajima koji omogućuju prijam radijskog ili audiovizualnog programa. Primjerice računalima, mp3/mp4 playerima ili mobilnim telefonima koji imaju mogućnost prijama takvog programa. *Nota bene*, danas više i ne postoje mobilni telefoni ili mp3/mp4 playeri bez integriranog radio prijamnika. Treće, krug pristojbenih obveznika se proširuje i na način da obveznikom postaje i fizička osoba koja ne plaća mjesečnu pristojbu i nije član kućanstva koje ju plaća, ali ima prijamnik u motornom vozilu registriranom na njeno ime¹⁰. Bjelodano je posrijedi, u kontekstu navedenih novina, normiranje koje za cilj ima značajno proširenje kruga pristojbenih obveznika s krajnjom namjerom povećanja već i dosad visokih prihoda koje HRT mjesečno ostvaruje naplatom RTV pristojbe, ali i kompenziranje predvidljivog manjka prihoda od oglašavanja koje je u *prime timeu* novim Zakonom, nakon protoka perioda prilagodbe u trajanju od godinu dana, reducirano na maksimalno 4 minute u satu programa¹¹. Smatramo da će takvo

⁶ Odluka o objavljivanju Pravila o državnim potporama za javne radiodifuzijske usluge (NN 31/10)

⁷ ZHRT, čl. 1/2.

⁸ ZHRT, čl. 33/3.

⁹ ZHRT, čl. 34/1.

¹⁰ ZHRT, čl. 34/3.

¹¹ ZHRT, čl. 37/2.

zakonsko rješenje polučiti dodatni val negodovanja u javnosti, poglavito kod onih građana koji će tek postati pristojbeni obveznici temeljem ovakvih zakonskih rješenja. Nadalje, kao i u prošlom članku, opet moramo ukazati na koliziju odredbe čl. 34/1. i st. 2., 3., 5. i 6. iste kao posljedicu nomotehničke manjkavosti i površnosti. Naime, ako je prvom odredbom izrijeком normirano da su pristojbeni obveznici vlasnici i posjednici prijamnika onda je, eufemistički rečeno, aljkavo i površno odmah nakon iste unijeti odredbu s stilizacijom po kojoj kućanstva koja u vlasništvu ili posjedu imaju dva ili više prijamnika plaćaju mjesečnu pristojbu kao da imaju jedan prijamnik¹², a isti se nomotehnički propust opetuje i u stavicima 3., 5. i 6. tog zakonskog članka. Ponavljamo, ta bi odredba morala biti stilizirana na način da propisuje obvezu kućanstava čiji su članovi vlasnici i/ili posjednici dvaju ili više prijamnika na plaćanje mjesečne pristojbe kao da su članovi istih vlasnici i/ili posjednici samo jednog prijamnika. Konačno, vezano uz navedenu odredbu, pripominjemo da je to pitanje na identičan način bilo riješeno i u starom Zakonu¹³. Novinu, pak, u odnosu na stara rješenja donosi odredba po kojoj pravne osobe, udruge bez pravne osobnosti, obrtnici i druge fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost plaćaju mjesečnu pristojbu na svaki prijamnik osim ako Zakonom nije drukčije određeno¹⁴ jer i ona donosi proširenje kruga pristojbenih obveznika s obzirom da se do sada ova obveza odnosila samo na pravne osobe¹⁵. Iznimku od obveze normirane navedenom odredbom donosi odredba kojom je propisano da pravne i fizičke osobe koje obavljaju ugostiteljsku djelatnost sukladno posebnom zakonu plaćanjem mjesečne pristojbe za jedan prijamnik u ugostiteljskom objektu stječu pravo korištenja tri dodatna prijamnika u istom ugostiteljskom objektu bez plaćanja mjesečne pristojbe¹⁶. Novi ZHRT, za razliku od starog, a na što smo ukazivali kao na značajni normativni propust i pravnu prazninu, definira pojam kućanstva. Kućanstvom se smatra svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirenje osnovnih životnih potreba poput stanovanja, prehrane i slično¹⁷. Iako smo se u navedenom članku zalagali za inkorporiranje definicije kućanstva u zakonski tekst iz tamo elaboriranih razloga predmetnu definiciju ne smatramo najsretnijim normativnim rješenjem jer je nejasno zašto se u drugom dijelu iste težište stavlja na zajedničko trošenje prihoda za podmirenje rashoda kućanstva. Nerijetka su, naime, zajednička stanovanja osoba u kojima svatko ponaosob troši svoje prihode za podmirenje osnovnih životnih

¹² ZHRT, čl. 34/2.

¹³ stari ZHRT, čl. 53/5.

¹⁴ ZHRT, čl. 34/4.

¹⁵ stari ZHRT, čl. 53/6.

¹⁶ ZHRT, čl. 34/8.

¹⁷ ZHRT, čl. 34/6.

potreba posvema neovisno od inih (su)stanara odnosno ukućana. Smatramo, stoga, da se definicija trebala svesti samo na njen prvi dio koji akcent stavlja na zajednicu više osoba koje zajednički stanuju. Nadalje, Zakon osobu koja ima u vlasništvu ili posjedu prijamnik, a nije član kućanstva koje već plaća pristojbu, obvezuje da HRT-u prijamnik prijavi najkasnije u roku od 30 dana od dana nabave prijamnika ili od dana registracije motornog vozila s ugrađenim prijamnikom, a promjenu adrese, mjesta stanovanja ili sjedišta dužan je prijaviti najkasnije u roku od 15 dana od dana promjene¹⁸. Nadalje, Zakonom je normirano da evidenciju obveznika mjesečne pristojbe u Republici Hrvatskoj vodi HRT, a na vođenje se iste primjenjuju propisi o zaštiti osobnih podataka¹⁹. Naposljetku, pripominjemo i to da se između dvaju saborskih čitanja Zakona odustalo od po nama krajnje pravno dubioznog rješenja po kojem bi se smatralo da prijamnik u vlasništvu ili posjedu ima svaka pravna ili fizička osoba koja je obveznik plaćanja električne energije operatoru distributivne mreže odnosno opskrbljivaču električne energije u Republici Hrvatskoj, osim ako dostavi pisanu izjavu da nema prijamnik u svojem prostoru niti se koristi tuđim prijamnikom odnosno da je član kućanstva koje plaća mjesečnu pristojbu za prijamnik, te da je upoznata s posljedicama navedene izjave. Dakle, predlagatelj je odustao od rješenja po kojem bi pristojbeni obveznik bio svaki pravni subjekt koji je obveznik plaćanja električne energije što držimo pozitivnim.

4. VISINA MJESEČNE PRISTOJBE

Način izračuna visine mjesečne pristojbe nije doživjeo značajne modifikacije u odnosu na staro rješenje pa visina iste iznosi najviše 1,5% prosječne neto mjesečne plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj na temelju statističkih podataka za prethodnu godinu²⁰. Dakle, jedina je novina u tome što je ispred postotka plaće dodana riječ *najviše* što otvorenom ostavlja mogućnost da pristojba može biti i manja od 1,5% prosječne neto mjesečne plaće zaposlenih u RH. Novinu donosi i odredba po kojoj visinu pristojbe za svaku godinu svojom odlukom utvrđuje Nadzorni odbor HRT-a uz prethodno odobrenje Vijeća za elektroničke medije da je pristojba u skladu s Ugovorom sklopljenim između HRT-a i Vlade Republike Hrvatske, a tom se odlukom mogu utvrditi i povlastice za određene kategorije obveznika plaćanja²¹. Smatramo da bi se te povlastice trebale utvrđivati prema imovinskom cenzusu na način da se osobama s najnižim prihodima omogući plaćanje nižeg mjesečnog iznosa pristojbe odnosno da bi se odlukom neke najugroženije i najvulnerabilnije socijalne skupine, prema

¹⁸ ZHRT, čl. 34/5.

¹⁹ ZHRT, čl. 34/7., Zakon o zaštiti osobnih podataka (NN 103/03, 118/06 i 41/08)

²⁰ ZHRT, čl. 35/1.

²¹ ZHRT, čl. 35/2.

jasno utvrđenim kriterijima i pravilima, trebale osloboditi ove obveze ili pristojbu plaćati u simboličnim iznosima. Konačno, u novom je Zakonu ostala i opstala i do sada postojeća obveza HRT-a da od ukupno mjesečno prikupljenih sredstava osnovom pristojbe 3% uplati Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija²², a novouvedeno je rješenje obveza HRT-a da iz dijela ukupnog bruto godišnjeg prihoda izdvaja sredstva u korist Hrvatskog audiovizualnog centra sukladno posebnom zakonu²³.

5. PRESTANAK PRISTOJBENE OBVEZE

Obveza plaćanja pristojbe prestaje kad pristojbeni obveznik odjavi prijamnik, a regulaciju načina odjave istog i kontrolu (ne)plaćanja pristojbe ZHRT je, kao i do sada²⁴, prepustio odluci koju donosi sama HRT²⁵. Konačno, valja pripomenuti da je u Zakon inkorporirana nova odredba po kojoj su pravne osobe, udruge bez pravne osobnosti, obrtnici i druge fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost oslobođene obveze plaćanja pristojbe za druge uređaje za prijam radijskog ili audiovizualnog programa poput računala, prijenosnih komunikacijskih uređaja i slično koji služe isključivo u svrhu obavljanja djelatnosti, a to se oslobođenje odnosi i na nakladnike radija i televizije za prijavnike koji im isključivo služe za kontrolu vlastitog emitiranog programa²⁶, kao i da su predškolske ustanove, te osnovne i srednje škole oslobođene obveze plaćanja mjesečne pristojbe za prijavnike koji im služe u svrhu obavljanja djelatnosti²⁷.

6. ZAKLJUČAK

Novi Zakon o hrvatskoj radioteleviziji sadrži nova zakonska rješenja kojima se proširuje krug obveznika plaćanja RTV pristojbe HRT-u, primarno kroz reguliranje po kojem se pristojbenim obveznikom smatra svatko tko u vlasništvu ili posjedu ima radijski i televizijski prijamnik odnosno drugi uređaj za prijam radijskog ili audiovizualnog programa na području Republike Hrvatske koje je pokriveno prijenosnim signalom. Drugotno, krug se obveznika proširuje normiranjem po kojem se pristojba ne plaća samo osnovom vlasništva/posjeda

²² ZHRT, čl. 35/3. Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija je Fond Agencije za elektroničke medije ustrojen temeljem Zakona o elektroničkim medijima (NN 153/09) s svrhom da se sredstvima istog potiče proizvodnja i objavljivanje audiovizualnih i radijskih programa nakladnika televizije i/ili radija na lokalnoj i regionalnoj razini koji je od javnog interesa, te audiovizualni i radijski programi nakladnika neprofitne televizije i/ili radija.

²³ ZHRT, čl. 35/4., Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 76/07)

²⁴ Odluka o načinu prikupljanja – naplati RTV pristojbe br. 167/07, *Hrvatska radiotelevizija*, Zagreb, dostupno na www.hrt.hr

²⁵ ZHRT, čl. 36/1.

²⁶ ZHRT, čl. 36/2.

²⁷ ZHRT, čl. 36/3.

radio i/ili TV prijarnika već i osnovom vlasništva/posjeda nad inim uređajima koji omogućuju prijam radijskog ili audiovizualnog programa poput računala, mp3/mp4 playera ili mobilnih telefona. Obveznikom, nadalje, postaje i fizička osoba koja ne plaća mjesečnu pristojbu i nije član kućanstva koje ju plaća, ali ima prijarnik u motornom vozilu registriranom na njeno ime. Konačno, pripominjemo da visina iste iznosi najviše 1,5% prosječne neto mjesečne plaće zaposlenih u Republici Hrvatskoj na temelju statističkih podataka za prethodnu godinu, a istu svojom odlukom utvrđuje Nadzorni odbor HRT-a uz prethodno odobrenje Vijeća za elektroničke medije da je pristojba u skladu s Ugovorom sklopljenim između HRT-a i Vlade Republike Hrvatske.